

denna utmaning för samhällsvetenskaplig forskning och genomförde ett mycket omfattande forskningsprojekt: "Changing Domestic Priorities". Totalt har projektet resulterat i 25 böcker. Den sist utgivna *Perspectives on the Reagan Years* (Urban Institute Press, Washington D C, 1986) är den tredje av mer översiktlig karaktär (de tidigare publicerades 1982 och 1984) och består av ett antal essäer. Forskare från olika samhällsvetenskapliga discipliner tolkar huvuddragen av den hittillsvarande politiken och försöker svara på frågan om den kommer att lämna varaktiga spår.

Varje författare behandlar i sitt bidrag ett område av politiken. "Moralfrågor", politisk filosofi, socialpolitik och som jämförelse en översikt av välfärdsstatens utveckling i Europa, ekonomisk politik samt institutionella förändringar är de områden som täcks. En uppräkningsger ett tämligen disparat intryck men bidragen hänger innehållsmässigt samman. I en avslutande artikel drar också verkets redaktör, John Palmer, några huvudsatser.

Värdefrågor

Moralfrågor eller värdefrågor har fått en central plats i den politiska debatten under Reaganåren. Aborter och morgonbön i skolorna är frågor som Reagan själv ofta tar upp i sina tal. Nathan Glazer hänför i sitt bidrag "The 'Social Agenda'" även bussning av skolbarn och kvotering vid anställning och annan antidiskrimineringslagstiftning till denna typ av frågor.

Politiken hade radikaliserats på dessa områden sedan mitten av 1950-talet men inte av politikerna utan av domstolarna. Enligt Glazer hade domstolarnas inledande beslut ett brett stöd medan de fortsatta stegen i samma riktning inte fick samma folkliga förankring. Allmänheten stödde att vita skolor öppnades för svarta barn men inte bussning av vita barn. Likaså stöddes åtgärder mot diskriminering av svarta och kvinnor på arbetsmarknaden men inte vad som brukar betecknas som positiv diskriminering, t ex förtur till tjänster för samma grupper. Mot de radikala i dessa frågor, som ofta är relativt

John L Palmer (red):

Perspectives on the Reagan Years

Vilka effekter har byte av regeringsparti i ett demokratiskt land för utformningen av politiken? Hur förändrades t ex den ekonomiska politiken under den borgerliga regeringsperioden 1976-1982 i Sverige? Är effekterna stora eller är det främst andra faktorer än regeringsinnehav som bestämmer vilken politik som förs?

I USA har man fått ett tillfälle att närmare studera denna typ av frågor. Reaganadministrationen som nu verkat i sex år har allmänt omnämnts som den största förändringen i amerikansk inrikespolitik sedan the New Deal på 1930-talet. Urban Institute i Washington tog snabbt vara på

ekonomiskt privilegierade står de moral-konservativa med i regel lägre ekonomisk status. Genom moralfrågorna har Reagan fått stöd bland traditionellt demokratiska grupper.

På kort sikt har Reagans politik endast inneburit lägre aktivitet från federala myndigheters sida när det gäller att beivra överträdelser av antidiskrimineringsbestämmelser. På längre sikt kan konsekvenserna bli större. Ett stort antal konservativa domare har utnämnts under Reagans regeringsperiod. Det kan leda till att nya prejudicerande domar får en mer konservativ inriktning.

Reagans politiska filosofi

Enligt Hugh Heclo ("Reaganism and the Search for a Public Philosophy") har det allt sedan grundlagsfäderna funnits både ett individuellt och ett samhällsligt (communitarian) drag i den dominerande samhällssynen. Det har hela tiden funnits en dualism. Betoningen har dock skiftat. Enligt Heclo består Reagans politik av en ny kombination av de båda huvuddragen.

Politiken har tre huvudelement:

- 1) Ett starkare betonande av familjen och konservativa värderingar. Det leder till stöd av den nya högern (the moral majority).
- 2) En antistatlig nationalism, vilken stöds av dem som brukar betecknas nykonservativa.
- 3) I ekonomiska frågor ett starkt betonande av marknadsmekanismen. Den del av politiken stöds av affärlivet.

Genom den kombinationen har Reagan ett program som får starkt folkligt (den nya högern), organisatoriskt (de nykonservativa) och ekonomiskt stöd (affärlivet). Republikanerna skulle därför kunna bli det dominerande partiet. Stämmer Heclos analys skulle demokraternas seger i 1986 års kongressval endast vara en tillfällig avvikelse från en trend.

Heclo menar emellertid att Reagan inte

lyckats förverkliga sitt politiska program. Allmänheten har i huvudsak stött den offentliga verksamheten och de stora transfereringsprogrammen har knappast rörts. Program som slopats på federal nivå har ofta ersatts av program på delstatlig nivå. Den trimning av den offentliga sektorn som ändå har skett har enligt Heclo närmast stärkt sektorn på längre sikt bl a genom att impopulära program försvunnit.

Det socialpolitiska programmet

Reagans program innebär en omorientering på socialpolitikens område: 1) Socialpolitiska åtgärder skall handhas i ökad utsträckning på delstatlig och lokal nivå, 2) åtgärder mot slöseri, bedrägeri och administrativ ineffektivitet betonas mer, 3) större vikt fästs vid utvärdering och 4) programmen utformas så att de som kan arbeta (working poor) inte skall få stöd.

Jack Meyer ("Social programs and social policy") betonar att de budgetmässigt stora transfereringsprogrammen knappast berörs av detta socialpolitiska program. Relativt lite står också att vinna på åtgärder mot slöseri m m. Meyer sätter en övre gräns vid en halv promille av den statliga budgeten. I dessa båda avseenden har förändringarna varit små. Viktigare är att systemet för överföringar till delstaterna förenklats. Det gör att framtida förändringar av volymen blir lättare att genomföra. Viktigt är också att den tidigare strömmen av nya program upphört. Det stora budgetunderskottet kan på längre sikt få störst betydelse. Det gör det lättare för regeringen att stå emot krav på nya åtgärder och att genomföra besparingar.

Som en jämförelse med utvecklingen i USA gör Robert Haveman, Barbara Wolfe och Victor Halberstadt en analys av välfärdsstatens utveckling i Europa ("The European Welfare State in Transition"). Exemplet är hämtade från Nederländerna, Storbritannien och Sverige. De betonar att debatten om en minskning av välfärdsstaten kommit igång också i Europa, men att de konkreta åtgärderna är få.

Mönstret skiljer sig något åt mellan länderna. Nederländerna och Sverige har

försökt att skära in de stora transfererings-systemen medan Storbritannien sparar i program för grupper i förvärsaktiv ålder. I detta avseende är likheterna stora mellan Storbritannien och USA.

Reaganomics

Isabell Sawhill behandlar Reaganomics på ett överskådligt sätt med hjälp av en utvidgning av begreppet politisk konjunkturcykel, dvs sambandet mellan ekonomisk utveckling och politisk opinion ("Reaganomics in Retrospect"). Hon menar att det finns såväl korta som medellånga och långa politiska konjunkturcykler.

På kort sikt svänger opinionen med konjunkturen. På lite längre sikt berör svängningarna värderingen av olika typer av politik. Utbudspolitik som ett sätt att snabbt öka sysselsättning och sparande har haft en period av popularitet och kommer nu att falla i vanrykte bedömer Isabell Sawhill. På längre sikt finns det svängningar i grundläggande ekonomisk ideologi. 1930-talets depression ledde till en negativ bild av oreglerade marknader och en starkt positiv uppskattning av offentlig verksamhet och ekonomisk politik. Stagflationen under 1970-talet ledde till en i motsvarande grad negativ bild. Sawhill menar att denna mer negativa uppfattning om statens roll i ekonomin kommer att finnas kvar långt efter Reaganåren. Opinionsen är inte skapad av Reaganadministrationen även om den haft politiska vinster av den.

Sawhill analyserar även de kortsiktiga effekterna av Reagans ekonomiska politik. Erfarenheterna visar hur en kombination av expansiv finanspolitik (skattesänkningar) och kontraktiv penningpolitik (höga räntor) kan minska arbetslösheten och dämpa inflationen samtidigt. Det är dock ingen efterföljansvärd politik. Budget- och bytesbalansunderskott ger allvarliga långsiktiga problem.

Institutionella förändringar

Richard Nathan ("Institutional Change under Reagan") framhåller att många in-

ledningsvis underskattade Reagans förmåga som administratör. Reagan har tvärtom, bättre än sina föregångare, lyckats med att utnyttja presidentens alla maktmedel för att nå sina mål.

I en inledande fas av sitt presidentskap kunde han trots en demokratisk kongress få igenom några viktiga lagförslag. Han har också genom en konsekvent utnämningsspolitik fått en administration som är lojal mot den Reaganska politiken och för ut den i praktiken. Slutligen har han genom utnämningar fått en mer konservativ sammansättning av domstolarna. Reaganadministrationen har också lyckats uppnå en förskjutning av uppgifterna mellan olika nivåer inom den offentliga sektorn. Uppgifter har skjutits ner från statlig till delstatlig nivå. Nathan gör bedömningen att denna förändring kommer att vara bestående. Här bör kanske tilläggas att Nathan skrev sin artikel före Iran-affären hösten 1986.

Effekter av Reaganåren

En sammanfattande slutsats är att de kortsiktiga effekterna av Reagans politik är små. Ett undantag utgör den makroekonomiska politiken. Kombinationen av skattesänkningar och stram penningpolitik har tidigare inte prövats i denna skala. Den har lett till sjunkande arbetslöshet och låg inflation men också till mycket stora underskott i budgeten och bytesbalansen.

De långsiktiga effekterna blir troligen betydligt viktigare än de kortsiktiga. På längre sikt kan de stora budgetunderskotten driva fram nedskärningar av de sociala transfereringar som hittills endast marginellt berörts. Förskjutningen av uppgifter från statlig till delstatlig nivå och en konsekvent utnämning av konservativa domare får långsiktiga verkningar. Reagans politik kommer att få effekter långt efter 1988. *Perspectives on the Reagan Years* ger en god bild av vad vi kan vänta oss.

Professor **ESKIL WADENSJÖ**
Institutet för social forskning
Stockholms universitet